

Михајло МИНОСКИ

НЕКОИ СОГЛЕДУВАЊА НА НАДВОРЕШНИ ФАКТОРИ ЗА МАКЕДОНСКОТО ПРАШАЊЕ ВО ПРЕДИЛИНДЕНСКИОТ ПЕРИОД

Македонското националноослободително движење во последната деценија на минатиот век влегува во повисока фаза на својот развoтoк. Македонската револуционерна организација развила широка револуционерна дејност на организирање на македонскиот народ за масовна оружана ослободителна борба.

Меѓутоа, во постојните внатрешни и надворешно-политички услови, кога сè поагресивно настапувале туѓите пропаганди како резултат на отворените територијални претензии на соседните балкански држави, во услови на вкрстување на интересите и на големите сили на ова подрачје, морало да се води сметка и за надворешниот фактор. Затоа, не случајно, Македонската Револуционерна Организација од нејзиното формирање во 1893 година за цел на своето дејствување прокламирала „остварување полна политичка автономија за Македонија“¹⁾. Со тоа се целело да се обезбеди легитимитет на ослободителната борба, повикувајќи се на одредбите на еден меѓународно-правен договор на големите сили, што веќе го санкционирал тоа право на Македонија, како што беше Берлинскиот договор од 1878 година²⁾.

Македонските револуционери, основоположници на Револуционерната организација во автономијата како крајна цел, гле-

1) Член 1 од Уставот на Револуционерната организација (Зборник на документи за создавање на македонската државност (1893—1944), Избор и редакција проф. д-р Александар Христов, Скопје, 1970, док. 1, с. 3).

2) Со чл. 23 од договорот се предвидувала автономија за Македонија (Recueil d'actes internationaux de l'Empire Ottoman. Traités, convention, arrangement, déclaration, protocoles etc. Tome troisième 1856—1878, Paris, art. 23, p. 183).

дале создавање самостојна македонска држава³⁾. Бидејќи до слобода македонскиот народ можел да дојде единствено по пат на вооружена борба, затоа, според пишувањето во тоа време на видниот македонски револуционер Димо Хаџи—Димов, му останувало единствена перспектива: „Објавување на револуцијата и општо востание, како неизбежна последица на лошиот систем на управувањето и докажаната неискреност на големите сили“⁴⁾. И на тој начин „огнот пламнат во Македонија да предизвика, во своја полза, интервенција на дипломатијата“⁵⁾. Со тоа ќе настапеле промени „и тоа многу блиски до оние што се посакувале“⁶⁾.

Автономистичката програма на Револуционерната организација била подржана од македонските прогресивни средини и дејци во странство. Македонските тајни кружоци во Русија⁷⁾ дејствувале како надворешна филијала на Револуционерната организација. Тие од Централниот комитет добивале инструкции за работа, материјали и статии наменети за популаризирање на македонското ослободително движење во рускиот печат“).

Во југословенските земји под Австро-Унгарија забележителна политичко-пропагандна дејност развил д-р Горѓи Капчев, веќе кон крајот на 1898 година. Дејствувајќи на линија на ВМРО⁸⁾ македонското прашање го актуелизирал во хрватскиот печат. Со посредништво на некои средини во Загреб и Љубљана се обидувајќи да воспостави политички врски со влијател-

³⁾ Во врска со тоа, видниот македонски револуционер и национален деец Димо Хаџи Димов дека автономијата за Македонците значи: „Слободна Македонија, одделна, независна од никого, целосно самостојна држава“ (Димо Хаджи Димов, Македонското освободително дело, Ломџ, 1900, с. 21). Во програмата на македонските револуционери социјалисти од февруари 1898 година, се вели: „Убедени автономисти, ние сакаме Македонија да биде на Македонците“ („Политическа слобода“, бр. 1, 6. II. 1898, с. 2—3).

⁴⁾ Димо Хаджи Димов, Македонското освободително дело, 23.

⁵⁾ Исто. Весникот „Револуција“ се застапувал за тоа македонскиот народ во својата ослободителна борба да се потпира исклучиво на своите сопствени сили. „Македонецот нека се воспитува, нека му се вдахне верба во неговите сили, а не во поддршката на странските сили... дека треба самиот да си ја спечали слободата“ (В-к „Револуција“, бр. 8, 1898, с. 4).

⁶⁾ Димо Хаджи Димов, Македонското освободително дело..., с. 25.

⁷⁾ Институт за национална историја, Одделение за документација. Архив на тајните македонско-одрински кружоци од Петроград и Киев. Протоколна книга. Инв. бр. 13; Горѓи Абациев, Односот на македонската колонија во Петроград кон македонското прашање. — Гласник на Институтот за национална историја, Скопје, 1959/III, бр. 1, с. 107—146; Д-р Славко Димевски, Обид на Крсте Мисирков и на македонското студентско друштво во Петроград за издејствување на автономија на Македонија во рамките на турската империја. — Зб. „Крсте Мисирков“, Скопје, 1966, с. 106).

⁸⁾ Д-р Славко Димевски, Обид на Крсте Мисирков..., с. 106.

⁹⁾ Vinko Cesić, Zagreb za oslobođenje Makedonije, Prema dokumentima iz 1898 i 1899 godine, — Zagrebačka panorama, 1962/II, br. 1—2, s. 32.

ни кругови во Виена¹⁰⁾. За тоа се соопштува во еден документ од тоа време—писмо на претседателот на Хрватската влада од 28 декември 1898 година, до началникот на градот Загреб, во кое меѓу другото јавува дека разбрал за престојот на „Гуро Ив. Капчев — македонски агитатор, кој уредувал весник „Македонија“¹¹⁾, и наводно стоел во врска со уредникот на весникот „Обзор“¹²⁾. Планирал да патува во Виена и таму да агитира за независноста на Македонија“¹³⁾.

Поволниот прием и симпатиите во прогресивните средини во Загреб и Љубљана, каде што престојувал кон крајот на октомври 1898 година¹⁴⁾, придонеле за неговата интензивна активност и акциите. Дејноста на Капчев била помагана и од угледниот деец бискупот Штросмаер, кој за македонското дело приложил 3.000 форинти¹⁵⁾.

Гарадоначалникот на Загреб во одговор на претседателот на Земската влада на 4 јануари 1899 година, меѓу другото, известувал дека Капчев „е македонски агитатор“ кој одржувал врски со Хрватската коалиција. Затоа наредил надзор¹⁶⁾. Дали при тоа било дефинитивно спречено патувањето на Капчев во Виена со цел „таму да агитира за ослободување и независноста на Македонија“¹⁷⁾, не е познато.

Оневозможен да дејствува на територијата на Австро-унгарската држава, Капчев кон крајот на 1898 година¹⁸⁾, заминал во Швајцарија каде што развил интензивна национална дејност сред тамошните македонски средини. Веќе на самиот почеток, во јануари 1899 година, бил формиран Централен македонски комитет^{18a)} што презел систематска политичко-пропагандна активност во прилог на ослободувањето на Македонија.

¹⁰⁾ Ibidem.

¹¹⁾ „Сопственик Ѓорѓи Капчев, Македонец, Уредник Максо Ивекoвик.“ По само три броја весникот престанал да излегува. Властите го забранило неговото издавање.

¹²⁾ На страниците на весникот како и на правашката „Хрватска домоваина“ Капчев ја изнесувал тешката положба на македонскиот народ и излегол со барање за давање политичка автономија на Македонија.

¹³⁾ Arhiv grada Zagreba. Pr. 5985/1898; Vinko Cević, Zagreb za oslobođenje. . . , s. 33; Данчо Зографски, Македонскиот таен револуционерен комитет „Отм’штение“, Скопје, 1954, с. 20.

¹⁴⁾ Д-р Михајло Миноски, Федеративна идеја во македонската политичка мисла (1887—1919), Скопје, 1985, с. 280.

¹⁵⁾ Архив Савезног секретаријата иностраних послова фон: Политичко оделење (А ССИП ф.: ПО), ф-кла VIII 1899. Извештај на Кузман Дамјановиќ од Софија, 13. IV. 1899 (AM. M—451).

¹⁶⁾ Vinko Cević, Zagreb za oslobođenje Makedonije. Prema dokumentima iz 1898 i 1899. . . , s. 33.

¹⁷⁾ Истото: д-р Михајло Миноски, Федеративната идеја. . . , с. 280—281.

¹⁸⁾ Бидејќи на самиот почеток од 1899 година бил во Швајцарија, во Женева.

^{18a)} Формиран на иницијатива на д-р Ѓорѓи Капчев.

Дејноста на Капчев и на Централниот македонски комитет во Швајцарија крајно ги вознемирил бугарските владеачки кругови и нивното орудие — врховистите, кои одлучиле да ги оневозможат легитимните претставници на македонскиот народ пред меѓународната општественост да го постават македонското национално прашање. За тоа не бирале средства.

Според еден документ од тоа време, извештај на тајниот платен агент¹⁹⁾ на српската влада во редовите на врховистите Кузман Дамјановиќ²⁰⁾, до српскиот дипломатски претставник во Софија Павловиќ, Врховниот комитет се заканувал со физичко ликвидирање на Ѓорѓи Капчев. Дамјановиќ известувал дека на состанокот на комитетот во Софија, на 11 април 1899 година, било решено „да се испрати писмо во Загреб на *Георги Ив. Капчев*, оној што свикал собир во Женева²¹⁾, да не се осмели, по цена на својот живот, било што да пишува за македонското дело или за себе лично или за други. Во случај да не послуша, одлучено е да се испратат 2—3 лица од револуционерниот одбор и да „го убијат (подвлекол К. Д.)“²²⁾.

Заплашени од интензитетот на македонската дејност во Швајцарија и можноста за влијание на прогресивната европска општественост за создавање клима кај владите на големите сили, во прилог на праведно решение на македонското прашање, се определиле за тајни терористички акции за спречувањето на таа дејност. Ѓорѓи Капчев лично бил обвинет за спогодба со Штросмаер „за овозможување на католичката агитација во Македонија, преку нивните мисионери“²³⁾.

Се поставува прашањето дали Капчев бил во врска со Револуционерната организација во времето пред и по заминувањето од Софија во Загреб и колку активноста и акциите од

¹⁹⁾ Тоа тој лично го соопштува во својот извештај кога пишува за предавањето на испратени податоци за преминувањето на врховистичките чети на Турција кога, меѓу другото, вели: „Правејќи ѝ услуга на Србија, чиј крал толку многу го сакам и за чии интереси и својата глава би ја дал, како што и ја изложувам, иста услуга и правам и на Турција, која толку силно ја мразам и сакам да и се осветам... Ако знаев дека со тоа ќе и помогам на таа стара наша тиранка да се обезбедува, не би ја прифатил оваа шпионска должност за 250 динари што ги добивам од Србија, (подвлекол—ММ) и кога од нејзина (на Турција — ММ) страна би добивал уште толку. Таа за тоа не ми дава ништо. (АССИП ф.: ПО, ф-кла VIII, 1899. Извештај на Кузман Дамјановиќ).

²⁰⁾ Кузман Дамјановиќ, Прногорец од Бокељ (А ССИП ф.: ПО, ф-кла VIII/1899, К. Пов. бр. 150/99, 4. маја 1899, у Софију).

²¹⁾ На соборот, како што било планирано, требало да се избере постојан комитет во својство на привремена влада на Македонија (Д-р Михајло Миноски, Федеративната идеја во македонската политичка мисла... 293).

²²⁾ А ССИП ф.: ПО, ф-кла VIЦ 1899, у Софији, 13 априла 1899, Кузман Дамјановиќ.

²³⁾ Истото.

крајот на 1898 и почетокот на 1899 година биле организирани со знаење и во согласност со нејзиното раководно тело или на некој од членовите?

Иако на тоа упатуваат некои документи тоа прашање и понатаму останува без дефинитивен одговор. Бидејќи истите не се документи на директните субјекти туку на трета странка, па како такви не претставуваат апсолутно сигурни докази. Имено, српскиот дипломатски претставник во Софија Света Симиќ, во еден свој извештај од 1906 година, во врска со шпекулациите на Бугарија со унијата²⁴⁾, покрај останатото пишува, дека влијателни претставници на католичката црква од југословенските земји под Австро-Унгарија во 1898 и 1899 година ја помагале дејноста на Капчев, а дека тој работел во името на Македонската Револуционерна Организација. При тоа е наведено името на сараевскиот надбискуп Штадлер²⁵⁾.

Во тоа време била интензивирана активноста на ширењето на унијатството во Македонија²⁶⁾, но и во поширокото подрачје на Балканскиот Прлуостров, под заштита на Австро-Унгарија²⁷⁾. Посебно откако, неколку години пред тоа²⁸⁾, токму надбискупот Штадлер, бил наименуван за апостолски комесар за забрзување на унијатството меѓу православните христијани во балканските земји²⁹⁾.

²⁴⁾ Унијатскиот бискуп во Пловдив Менини, на 30. XI. 1905 година писмено се обратил до бугарската влада да се изјасни за пристапување на бугарската црква кон унија со Римокатоличката црква, ветувајќи поддршка од големите католички сили за „решавање на македонското прашање согласно бугарските претензии. Всушност, се работело за пропаганден потег. Со давање гласност на поведената расправа да им се предочи на другите претенденти, а пред сè на големите сили, бугарската ангажираност и интерес, на Бугарија да се гледа како на претендент на кој ќе мора да се смета. Во врска со писмото на Менини и реакциите во Бугарија види: Церковен вестник, Софија, 1906/VII, бр. 16, с. 181—186; бр. 21, с.1; бр. 22, с. 253—256; бр. 23, с. 365—366; бр. 24, с. 24—25; бр. 29, с. 337—339.

²⁵⁾ Во врска со тоа Св. Симиќ пишувал: „Тогаш (1898 година — ММ) со негова (на надбискупот Штадлер — ММ) помош во името на **Внатрешната организација, познатиот Капчев** (подвлекол — ММ) почнал во Загреб преку печатот да пропагира за таа идеја. Штадлер бил готов да даде 30 стипендии на Македонци кои би сакале да завршат семинарија“ (А ССИП ф.: ПО, ф-кла III—3, у Софији, 25 марта 1906, Пов. бр. 99, Света Симиќ господину пуковнику В. Антонију, министру иностраних дела у Београду).

²⁶⁾ Според податоците од извештаите од 1897 година (Виена, 1898) голем број лица од латинските мисионерски редови заминале „во Србија, Романија, Бугарија, **Македонија** (подвлекол—ММ), Грција, Албанија, Црна Гора и др.“ (Dr. Albert Ehrhard, Die Orientalische Kirchenfrage und oesterreich Beruf in ihrer Lösung, Wien und Stuttgart, 1899, s. 73).

²⁷⁾ Австро-унгарски протекторат над христијани католици и унијати во Турција постоел уште во 70-те години (д-р Михајло Миноски, Политика на Австро-Унгарија спрема Македонија и македонското прашање (1878—1903), Скопје, 1982, с. 281—282).

²⁸⁾ Во 1894 година.

²⁹⁾ Dr. A. Ehrhard, Die Orientalische Kirchenfrage., s. 72.

Во тоа својство Штадлер ги задолжил католичките свештеници³⁰⁾ да ги почитуваат православните обичаи и „да одбегнуваат секаква полемика“³¹⁾. Според соопштувањето на Света Симик, високите претставници на католичката црква настојувале да воспостават врски и директно со Револуционерната организација во Македонија. Споменатиот сараевски надбискуп во 1898 година со посредство на солунските и битолските фратри, „барал врски со македонските револуционери. Им предлагал унија, нудејќи им материјална и морална помош“³²⁾.

Бидејќи дејноста на католичките мисионери во Македонија имала не само прозелитски туку и, пред сè, политички карактер, предлаганата „материјална и морална помош“ од Австро-Унгарија, очигледно не била со цел да му се помогне на македонскиот народ во неговата борба за национално ослободување и создавање самостојна македонска држава, туку да се поплијае врз карактерот и целите на македонското ослободително движење. Бидејќи во тоа време Хабзбуршката монархија била категорично против решението на македонското прашање, а уште помалку по револуционерен пат³³⁾.

Меѓутоа, за обезбедување на теренот на политичкото влијание на Австро-Унгарија, согласно со далекусежните цели за излез на македонскиот морски брег во Солун, а на руската балканска политика да се парира со своја словенска политика³⁴⁾. одделни влијателни кругови не само што не биле против туку, очигледно, и се застапувале за подржување на културната па и национална еманципација на македонскиот народ.

Една деценија пред тоа, во 1890 година³⁵⁾, во Виена, со појавата на студијата од Карл Хрон³⁶⁾ „Народноста на Македонските Словени“^{36a)} што нашла одраз и во дневниот печат³⁷⁾, бил направен мошне значаен чекор во странство³⁸⁾ за афирмација на вистината за посебноста на македонскиот народ и нација. Предшироката општественост „со научен пристап, врз основа на студиозни проучувања на историјата, јазикот и етнографијата“ и

³⁰⁾ На 2 февруари 1895 година.

³¹⁾ Dr. Ehrhard, Die Orientalische Kirchenfrage... s. 72.

³²⁾ А ССИП ф.: ПО, ф-кла III—3, Пов. бр. 99/25. III. 1906.

³³⁾ Михајло Миноски, Ставот на Австро-Унгарија спрема македонското националноослободително движење во предилинденскиот период. — Прилози за Илинден 1978, II, Скопје, 1979, с. 537—558.

³⁴⁾ За тоа повеќе види: д-р Михајло Миноски, Политиката на Австро-Унгарија спрема Македонија... с. 241.

³⁵⁾ Студијата била напишана во 1889 година.

³⁶⁾ Во тоа време бил уредник на весникот Deutschen Volksblattes

^{36a)} Karl Hron, Das Volkstum der Slaven Macedoniens. Ein Beitrag zur klärung der Orientfrage, Wien, 1890.

³⁷⁾ Д-р Христо Андонов-Полјански пишува дека македонското прашање било актуелизирано како „актуелно прашање на советската политика со епохата на империјализмот“ (Христо Андонов-Полјански Карл Хрон, Народноста на македонските Словени... с. XII).

³⁸⁾ Најзначаен дотогаш.

на самиот терен во Македонија³⁹⁾, е докажан самобитниот раз-виток на македонскиот народ и народност⁴⁰⁾. При тоа, што е посебно за одбележување, аргументирано се докажувала оправданоста за поттикнување развитокот на самостојна македонска национална култура. На поставеното прашање: „Дали е можно и политички оправдано (за Австро-Унгарија б. М.М.) да се поттикне една самостојна македонска литература (подвлекол М.М.), што само по себе се наметнувало со оглед на тогашната владина балканска политика и посебно спрема Македонија⁴¹⁾, бил даден категоричен потврден одговор. Бидејќи таквиот одговор го наметнувало „во најмала рака, емпириски здобиеното знаење“⁴²⁾.

За поддршка на културната еманципација и помагање на понатамошниот културно-национален развиток на македонскиот народ се застапувале одредени прогресивни средини од редот на југословенските народи^{42a)} како и некои високи претставници на католичката црква. Тоа било во согласност и со владината политика за засилено, покрај стопанско и црковно и културно влијание во Македонија, како дел од интересното подрачје на Балканскиот Полуостров. Особено, во ширењето на унијатство⁴³⁾ се гледало pogodно средство.

Католичките мисионери во текот на повеќегодишната прозелитска но и просветно-културна дејност, чии почетоци датираше од 60-те години кога биле отворени и првите основни училишта, а во 1886 година и првото средно училиште — Католичката семинарија во Солун⁴⁴⁾, имале можност да ги сознаат најсуптилните потреби на македонскиот народ. Затоа ги сметаме за веродостојни соопштувањата дека „битолските фратри кон

³⁹⁾ Карл Хрон во Македонија престојувал во 1888 година. Неговите испитувања го привлечле вниманието на турските власти кои го уапсиле и извесно време го држеле во затвор како австриски агитатор.

⁴⁰⁾ Д-р Христо Андонов-Полјански, Карл Хрон..

⁴¹⁾ За тоа повеќе: Михајло Миноски, Политиката на Австро-Унгарија спрема Македонија и македонското прашање.., с. 306—307.

⁴²⁾ Карл Хрон, Народноста на македонските Словени., с. 29.

^{42a)} Во рамките на неговата западна половина, согласно со јавно прокламираната културна мисија на Австро-Унгарија.

⁴³⁾ За унијатството повеќе види: Rudolf Grulich, Die unierte Kirche in Mazedonien (1856—1919), Würzburg, 1977; Max Brunau, Das Deutschtum in Mazedonien, Stuttgart, 1925; Dr. Albert Ehrhard, Die Orientalische Kirchenfrage.., Wien und Stuttgart, 1899; Cazot, Regeneration d'un peuple. La Macédoine catholiques au 19 siècle, Lille, 1894;

Д-р Иероним Стамовъ, Зеитинликът при Солунъ, — Сборникъ Солунъ, 1934, с. 319—321; Боън Мирчев, Спомени на Аргир Манасиев за учеството му в македонското револуционерноосвободително движение до Илинденското встание (Материяли). — Известия на Института за българска история, бр. 7, София, 1957, с. 347—375.

⁴⁴⁾ Д-р Иероним Стамовъ, Зеитинликът при Солунъ, с. 319—321. Според пишувањето на Рајко Жинзифов во 1865 година унијатското училиште во Битола било во центарот на градот (Р. Жинзифов, Публицистика, I, София, 1964, с. 165).

крајот на 1902 година, исто така познати како австрофили, преку кои бил пренесуван дел од револуционерната пошта, на Мисирков му предлагале заедно да издадат учебник на македонски, народен дијалект⁴⁵⁾. Секако не без знаење на австро-унгарскиот дипломатски претставник во Битола.

Доколку се земе за веродостојно пишувањето на загребскиот весник „Србобран“⁴⁶⁾, таквиот чекор бил преземен не само со знаење туку и по инструкции од Виена. Имено, весникот во бројот од 19 февруари (4 март) 1903 година, меѓу другото, пишувал: „Најнов факт е дека на Австро-унгарскиот конзул во Битола му е даден налог да изработи граматика на македонскиот јазик (подвлечено во текстот — М.М.) и тој работи на тоа“⁴⁷⁾.

Во австро-унгарските дипломатски документи од тоа време, што ни се познати и достапни, тоа не се потврдува. Сепак, ако се земе во предвид фактот дека Австро-унгарскиот конзул во Битола Крал бил добро информиран за активноста и акциите на Македонската Револуционерна Организација и со извесна наклоност гледал на македонското националноослободително движење, тогаш, може, но не и без резерва, да се прифати за можен, еден таков потег. И не само конзулот Крал, туку и католичките мисионери, посебно тие во Битола, добро го запознале тамошното македонско население и го научиле македонскиот јазик, па можеле и да предложат сличен потфат. Некои од нив, според соопштувањето на македонскиот револуционер Аргир Манасиев, не само што ја симпатизирале туку и ја помагале Македонската Револуционерна Организација⁴⁸⁾. Меѓутоа, тоа не ја менува суштината и карактерот на дејноста на католичките мисионери во Македонија како експоненти на експанзионистичките стремежи на Австро-Унгарија и на Ватикан.

⁴⁵⁾ А ССИП ф.: ПО, ф-кла III—3, Пов. бр. 99/25.Ш. 1906, Св. Симиџ

⁴⁶⁾ В-к „Србобран“. Гласник Српске самосталне странке. Ги подржувал великосрпските стремежи и цели до таа мерка што загребскиот прогресивен весник „Обзор“ пишувал дека настапувал како „службен бранител на службените кругови на Србија“ (пренесено пишување на „Србобран“, 19 февруара (4 марта) 1903/Г, № 47, с. 2).

⁴⁷⁾ П. Автономија Македоније. — Србобран, Загреб, 1903/, бр. 47, 19 февруара, с. 1.

⁴⁸⁾ Според искажувањето на македонскиот револуционер Аргир Манасиев во своите спомени, во есента 1898 година „тие луѓе (од унијатскиот манастир во с. Палурци, Гевгелиско—б. ММ) како католици ја симпатизираа и помагаа Организацијата“ (Боян Мирчев, Спомени на Аргир Манасиев..., с. 355). Јероним Стамов пишува дека „учителите и учениците од Зејтинлик (католичката семинарија—б. ММ) често беа во врска со револуционерните раководители“ (Д-р Јероним Стамов, Зејтинликът при Солунъ., с. 326). Секако дека е претерано неговото тврдење дека тие биле „никви најдобри и најверни соработници (с. 326). Меѓутоа, неспорно е фактот дека од редот на учениците на унијатската гимназија—Македонци повеќемина се вклучиле во редовите на македонското ослободително движење како и другите Македонци, од патриотски побуди, без оглед на нивното религиозно воспитување.

Врз основа на тоа, може да се констатира дека македонското национално-ослободително движење во предилинденскиот период, паралелно со разгранетата револуционерна дејност и интензивните подготовки за востание во земјата, во постоечки-те надворешно-политички услови, настојувало да обезбеди признавање на легитимитетот на ослободителната борба, врз основа на меѓународно-правниот акт на големите сили од 1878 година — Берлинскиот договор, со прокламирање за цел на македонската ослободителна борба — остварување автономија за Македонија.

Автономистичката програма била подржувана од македонските прогресивни средини и дејци во странство кои, особено во југословенските земји под Австро-Унгарија и во Швајцарија, презеле организирана политичко-пропагандна дејност за актуелизирање на македонското прашање и за придобивање на општественоста за негово праведно и трајно разрешување. Д-р Ѓорѓи Капчев, откако воспоставил врски со одредени прогресивни средини во Загреб и Љубљана и со некои високи претставници на католичката црква, се обидел да воспостави врски во Виена за да агитира во прилог на ослободувањето и независноста на Македонија.

Дејноста на д-р Ѓорѓи Капчев и на Централниот македонски комитет во Женева ги загрижило бугарските владеачки кругови и врховистите во Софија кои не бирале средства да го спречат поставувањето на македонското прашање пред европската општественост, од вистинските претставници на македонскиот народ.

Прогресивните средини на југословенските народи под Австро-Унгарија, па и некои влијателни кругови, се застапувале за поддршка на културна национална еманципација на македонскиот народ, а биле направени и обиди за воспоставување врска и со Револуционерната организација.

Mihajlo MINOSKI

SOME CONSIDERATIONS CONCERNING THE EXTERNAL FACTORS OF THE MACEDONIAN QUESTION IN THE PRE-ILINDEN PERIOD

S u m m a r y

The autonomistic programme of the Macedonian National-liberation movement was supported by the Macedonian progressive circles and leaders abroad: in the Yugoslav part under the Austria and Hungary and in Switzerland, where the Macedonian

question was supposed to be actual. The progressive circles became solidary and supported the Macedonian activity. Even some leading circles in Austria and Hungary used to support the cultural and national emancipation of the Macedonian people; the development of the Macedonian language and literature. They considered to attract their followers in order to enable their influence in Macedonia. They always made attempts through their representatives of the Catholic church, to establish relations with the Macedonian revolutionary organisation „offereing moral and material support”.